

1r. Seminari Internacional dels Arxius de l'Esport. Girona, 9 d'octubre de 2018

Iniciatives internacionals sobre els arxius de l'esport

Fina Solà i Gasset

La Secció de l'ICA/SPO¹ es va crear l'any 2004 en el Congrés Internacional d'Arxius a Viena amb uns objectius molt concrets: preservar i salvaguardar els arxius del món de l'esport i conscienciar els governs, la ciutadania, les entitats i les organitzacions de la necessitat de preservar els documents que generen totes les persones, les entitats públiques i privades i les empreses i associacions vinculades al món de l'esport. Un altre objectiu és compartir la informació de què disposa l'ICA/SPO organitzant seminaris, jornades i taules rodones i fent-ne difusió.

Hi ha molt per compartir i debatre. Hi ha moltes experiències arreu del món vinculades a la documentació esportiva, però només exposaré algunes de les iniciatives sobre tractament i difusió dels arxius vinculats a aquest àmbit i en cap cas valoraré la seva idoneïtat pel que fa al tractament arxivístic realitzat.

La primera experiència a compartir és la que està desenvolupant la mateixa **Secció ICA/SPO**, que és el disseny i l'elaboració d'un directori d'arxius vinculats al món de l'esport. Aquest directori pretén ser una eina col·laborativa i participativa per oferir i adquirir coneixement sobre arxius d'esports d'arreu del món com a canal d'accés als fons documentals esportius de manera geolocalitzada.

La segona experiència és la que ofereixen els **Archives Nationales du Monde du Travail**² (ANMT) a Roubaix (França), on es custodien una gran quantitat de fons privats vinculats al món de l'esport: fons de clubs i federacions esportives, fons personals d'esportistes masculins i femenins i de periodistes esportius, fons de l'Acadèmia Olímpica Francesa, d'associacions professionals vinculades al món de l'esport, associacions sobre la violència a l'esport i associacions d'esportistes trasplantats, entre d'altres. Un element a tenir en compte és que ofereixen els inventaris dels fons en línia i aporten, d'aquesta manera, una informació de gran valor per a la investigació.

Una altra iniciativa que va portar a terme l'ANMT durant l'any 2018 és l'anomenat «document del mes» entre els fons esportius que custodia. Un exemple és el del mes d'agost, dedicat al fons de l'esportista Sandra Porter, lluitadora professional de la dècada dels anys trenta del segle XX. La família de Sandra Porter va fer donació d'un conjunt de documents (fotografies, cartells, cartes, etc.) a través dels arxius departamentals i de l'Acadèmia Olímpica Francesa.

La tercera experiència és la que ofereix el **London Metropolitan Archives**³ (LMA), que va elaborar un projecte web amb un recurs interessant: un directori dels arxius que disposaven de documentació olímpica. D'aquesta manera compartia la informació, la documentació i les experiències de ciutats olímpiques. El projecte va finalitzar una vegada conclusos els Jocs Olímpics de Londres, i en aquests moments no està

¹ <https://www.ica.org/en/about-section-sports-archives-spo>

² Membre fundador de l'ICA/SPO.

³ Membre de l'ICA/SPO.

1r. Seminari Internacional dels Arxius de l'Esport. Girona, 9 d'octubre de 2018

disponible al web però formarà part dels projectes que preserva la UK Web Archive. Un projecte com aquest és important per a la memòria de l'esport.

La quarta experiència és la del **Museu de l'Esport de Finlàndia**⁴. Els arxius del Museu custodien fons de clubs i entitats esportives i fons personals d'esportistes. Un dels serveis que ofereix és l'elaboració i edició de la història dels clubs. Actualment elabora el llibre d'història de la Finnish Table Tennis Association.

El Museu de l'Esport fa la funció de dipòsit nacional oficial de documents relacionats amb l'esport a Finlàndia.

La cinquena experiència que volem compartir és la del **Centro Sportivo italiano (CSI)**, amb un projecte sorgit a partir d'un acord entre el CSI i l'Associació d'Arxius Eclesiàstics, que consisteix en la reorganització de l'Arxiu Històric del CSI, ubicat a la ciutat de Roma.

L'any 2017 es va fer l'exposició «Nati per Correre», on s'explicava el projecte cultural i esportiu amb material dels mateixos arxius del CSI: objectes, banderes, documents històrics, dibuixos, retrats, medalles que informen sobre atletes, etc. L'exposició testimoniava la cultura esportiva del CSI. El maig de 2018 es va presentar el treball de reorganització de l'Arxiu Històric.

La sisena experiència de la qual us informem és la de l'**IAAF International Association of Athletics Federations**.⁵ La consciència d'organització dels seus fons documentals ve de lluny.

Aquesta iniciativa d'organitzar la documentació, de fer més accessible tant la documentació de la gestió administrativa com la documentació històrica, és un pas molt important i que té un valor afegit. És molt rellevant que una federació com l'IAAF tingui interès a preservar el llegat de l'atletisme, dels seus herois i heroïnes, dels seus artefactes i dels documents textuais, vídeos i fotografies que els representen i, alhora, hi impliqui i inspiro els esportistes d'elit i els seguidors del present i del futur.

El Comitè Olímpic Internacional⁶ ens ofereix una experiència en l'organització dels seus arxius audiovisuals que ha estat premiada per l'esforç de preservar-los i gestionar-los i fer que estiguin disponibles per a radiodifusors i investigadors. Els arxius audiovisuals dels Jocs Olímpics inclouen 2.000 hores de cinema, 33.000 hores de vídeo, 8.500 hores d'àudio i més de 500.000 fotografies, així com 2.000 documents d'arxiu i 22.000 fotografies de les peces del Museu Olímpic.

La realització d'un programa anomenat «Patrimonial Assets Management Program» va ser el resultat de l'estudi sobre els fons, realitzat pels arxivers i arxiveres del COI. Aquest estudi constatava que en pocs anys el 50 % dels vídeos que custodiaven no podrien reproduir-se, que el 20 % de les fotografies difuminades no podrien ser utilitzables, que no hi ha reproductors d'àudio disponibles per a gran part de la col·lecció i que les pel·lícules també s'anaven deteriorant lentament. El projecte consistia a restaurar i digitalitzar aquests fons.

⁴ Membre de l'ICA/SPO.

⁵ Membre de l'ICA/SPO.

⁶ Membre de l'ICA/SPO.

1r. Seminari Internacional dels Arxius de l'Esport. Girona, 9 d'octubre de 2018

No menys important és l'edició d'una guia per gestionar els arxius de l'esport, que no està directament destinada als arxius fruit dels esdeveniments olímpics.

Una altra iniciativa és la que està desenvolupant la **Confederació Brasileira de Futebol (CBF)**, que disposa de documents en suport paper i electrònic, d'audiovisuals i d'una col·lecció de microfites que cal preservar i fer accessible a les generacions futures. Els documents disponibles en microfites i en paper es digitalitzen, es processen per a reconeixement òptic de caràcters (OCR) i s'autentiquen amb signatura digital. La infraestructura en el núvol de la CBF està integrada amb Piql, per la qual cosa els arxius es transfereixen fàcilment de forma electrònica per a la seva preservació i emmagatzematge físic a l'Arxiu Àrtic Mundial.

El Proyecto de Implementación del Centro de Memoria de Educación Física (CEMEF) és una experiència sorgida a l'Institut Superior de Educación Física - Universidad de la República de Uruguay (ISEF- Udelar) amb el propòsit de fer un tractament arxivístic de la documentació històrica de l'entitat i d'aquesta manera poder-la difondre.

Conjuntament, l'**European Committee for Sports History (CESH)** i l'**ICA/SPO**, entre d'altres, van presentar una petició a la Unió Europea per impulsar una estratègia per salvaguardar i optimitzar l'ús dels arxius esportius a Europa, com a element central del patrimoni cultural europeu, juntament amb altres arxius històrics. Es demanava que es promoguéssin l'adopció de polítiques adequades als estats membres sobre els arxius esportius i, en particular, la designació d'una autoritat competent per gestionar aquests arxius a escala nacional. També assenyalava que, en molts estats membres, la responsabilitat dels arxius esportius es trobava en les mateixes organitzacions esportives, ja que les prioritats i recursos públics no estaven destinats a les qüestions arxivístiques. També destacava la necessitat d'abordar els reptes relacionats amb la digitalització. De moment, aquesta petició està pendent de resolució.

Un altre exemple és el projecte anomenat «Desbloqueig de la història oculta del futbol femení», que va portar a terme el **National Football Museum** durant l'any 2018. Aquest projecte ha estat molt valuós per a la comprensió i valoració de la història del joc femení i partia d'una crida a qualsevol persona que hagués participat en el futbol femení entre els anys 1945 i 1993.

Pel que fa a **Catalunya**, l'any 2013 es va iniciar el projecte «Fem esport, fem arxius», vinculat a l'ICA/SPO, en què participaven diverses institucions públiques catalanes amb l'objectiu de promoure la recuperació dels fons dels clubs esportius i les federacions. En aquests moments identifiquem un increment d'ingressos de fons de federacions i clubs esportius en arxius públics catalans moderat.

També en el marc d'aquest projecte es va elaborar un manual de gestió de clubs i entitats esportives que està pendent de publicar-se.

D'altres iniciatives més puntuals les trobem a l'**Archivo Nacional de Argentina**; a la **Federación de Castilla y León de Fútbol**; a l'**Asociación Uruguaya de Fútbol**, que va promoure l'organització dels fons del primer Mundial de futbol, l'any 1930, i a l'**Escola d'Arxivística i Gestió de Documents de la UAB (ESAGED)**, mitjançant els treballs finals de màster, com és el cas de la prospecció de fons de les federacions esportives

1r. Seminari Internacional dels Arxius de l'Esport. Girona, 9 d'octubre de 2018

catalanes o de l'auditoria de la producció documental de la Federació Catalana de Tennis, etc.

I, per finalitzar aquesta aportació d'algunes de les iniciatives que hi ha en diferents països d'arreu del món sobre organització de la documentació d'arxius de l'esport, no em voldria oblidar d'un projecte que, tot i que no està inclòs dins l'àmbit arxivístic, sí que ens aporta, per la seva concreció en dades personals d'esportistes històrics, una eina importantíssima per ser proactius i cercar els fons personals d'esportistes a escala mundial i també per poder recuperar la memòria oral. Em refereixo al compte de Twitter i Facebook **Oldest Olympian** / **@OldestOlympians**.

La celebració a Girona d'aquest **1r Seminari Internacional d'Arxius de l'Esport**, organitzat per la Diputació de Girona, l'Ajuntament de Girona, la Generalitat de Catalunya i l'ICA/SPO, ha suposat poder disposar d'un espai per vehicular la preocupació i l'interès a conscienciar i compartir coneixement amb els diferents perfils professionals vinculats al món de l'esport, les empreses, els clubs i les federacions esportives i amb molts i moltes esportistes.

Hem identificat una gran varietat d'iniciatives amb un objectiu comú: la preservació de la documentació vinculada al món de l'esport. Des de l'ICA/SPO som conscients del que implica el primer Seminari d'Arxius de l'Esport i de les seves conseqüències.

Hem obert la porta! Tenim la pilota a sobre la taula! Hem d'anar endavant.

Gràcies.